

Recensie: Spartacus****

Stadsschouwburg Antwerpen
vrijdag 27 januari 2017

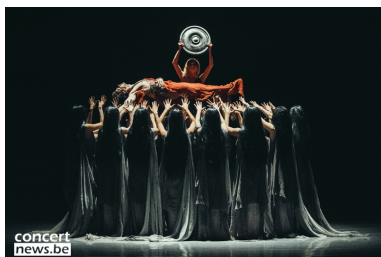

foto © Filip Van Roe

Recensie:

Ballet Vlaanderen zet zijn grootste productie ooit neer in de Stadsschouwburg van Antwerpen. Voor het eerst brengt het gezelschap 'Spartacus' dat werd gecoreografeerd door Joeri Grigorovitsj die ondertussen negentig is én aanwezig was tijdens het premièreweekend. Andere werken die van zijn hand zijn, zijn 'De stenen bloem' (1957), 'De legende van de liefde' (1971), 'De Notenkraker' (1966), 'Ivan De Verschrikkelijke' (1975), 'Angara' (1976) en 'De gouden eeuw' (1982). De muziek is van Aram Katsjatoerian uit 1954. Het verhaal is gebaseerd op de novelle van Raffaello Giovagnoli met ideeën uit het scenario van Nikolai Volkov. Het balletwerk dat in 1968 het levenslicht zag, is meer dan ooit een spektakelstuk waar een groot ensemble aan te pas komt. Bijna 49 jaar na datum kent het zijn Belgische première en diende Ballet Vlaanderen aan te kloppen bij gastdansers van het Armeens Nationaal Academisch Theater voor Opera en Ballet in Yerevan en leerlingen van de Koninklijke Balletschool Antwerpen om deze productie te realiseren. De Brussels Philharmonic onder leiding van de Armeense dirigent Karen Durgaryan zet een zeer degelijke versie neer terwijl Fine Fleur als koor slechts een paar minuten in het derde bedrijf de rouwscène vocaal ondersteunt.

'Blijf van de vrouwen en de drank', dat is kortweg en wat kort door de bocht de moraal van 'Spartacus'. Eigenlijk kan het werk ook gezien worden als een ode voor vrijheid en tegen onderdrukking hoewel het oorspronkelijke werk in première ging naar aanleiding van de vijftigste verjaardag van de Oktoberrevolutie die het Sovjetregime in de toenmalige U.S.S.R. wou vieren. De machthebbers toen zagen kennelijk niet in dat je de voorstelling verschillend kan interpreteren. Akkoord: de leider wint het van de onderdrukte, de opstandeling op het einde. Maar er is nog een andere laag dan dat aanwezig: de omgekomen opstandige wordt ook beweend en geëerd.

Het verhaal, een uit de klassieke oudheid dat zich afspeelt in Rome, gaat over een gladiator die tegen zijn wil verplicht wordt om een ander te doden door de Romeinse veldheer Crassus. Hij werd als slaaf gescheiden van zijn geliefde Phrygia die Crassus' slavin is geworden. Spartacus blijkt erg sterk, wil zijn vrijheid terug en slaagt erin de andere gladiatoren in opstand te laten komen. Het komt tot een duel tussen Spartacus en Crassus. Spartacus wint met gemak en schenkt de verliezer genade. Die kan de schande als straf moeilijk dragen en zint op wraak. Via de ambitieuze en listige Aegina die hoger op de sociale ladder wil geraken, slaagt Crassus er alsnog in Spartacus en de opstandelingen te verslaan. De mannen kunnen niet aan de verleidingen van Aegina en de andere courtesanes weerstaan wat hen verzwakt en zo worden ze niet veel later door het Romeinse legioen verslagen. Phrygia treurt om haar overleden geliefde en richt zich tot de goden. Spartacus is het sterkst in zijn vele explosieve sprongen en lifts; kortom de verticale bewegingen, strakke diagonale of rechte lijnvoering (marcheren) terwijl de cirkel voor het legioen staat, dat letterlijk rond zijn leider cirkelt. Tegenover al die ritmiek contrasteren de pas de deux en solo's niet zelden, waar emoties als intimiteit, tederheid of eenzaamheid en tristesse niet zelden de bovenhand halen. Zo zien we de massief gebouwde Ivan Vasiliev als Spartacus het been van Anastasia Stashkevitch als Phrygia van haar voet tot haar bil strelen tijdens het bekende adagio. Hun pas de deux leidt tot enkele prachtige lifts waar zij haar zwaartepunt

legt op zijn linkerborst, het bovenlichaam en hoofd achter zijn rug legt en door haar heen met een hand vast te houden zich zo laat verplaatsen door Spartacus. Een prachtig beeld en tevens een huzarenstukje om uit te voeren.

Spartacus kent drie bedrijven met een pauze tussen elk bedrijf. Thema van het eerste bedrijf is zijn wanhoop (onder andere te horen in de weemoedige strijkers), in het tweede is dat zijn overwinning en leiderschap en in het laatste de ondergang. Percussieve thema's horen we in de derde scène van het eerste bedrijf (de orgie in het paleis van Crassus) en de derde scène van het derde bedrijf (verleiding van de mannen door Aegina en de courtisanes) wat doet denken aan 'Souvenir de Cirque Renz' van Gustav Peter. De twee vrouwenrollen Phrygia (Anastasia Stashkevitch) en Aegina (de Britse Nancy Osbaldeston) contrasteren op zich ook sterk. De eerste danst erg breekbaar, lieflijk en gracieus terwijl de ander vooral een rol neer te zetten heeft als ambitieuze intrigante. Iets wat beide dames met verve doen, al moet gezegd dat de verleidingsscène in het derde bedrijf ook de aandacht wat wegtrekt van Osbaldeston die als enige van Ballet Vlaanderen een hoofdrol danste tijdens de première. Alle andere hoofdrollen werden namelijk neergezet door gastdansers.

Wat er op de achtergrond dan te zien is, het liefdesspel, het gekronkel van lichamen op de vloer tijdens de verleidingsscène, contrasteert met zowat de ganse voorstelling. Hier kiest Joeri Grigorovitsj bewust voor de horizontale lijn en gekronkel (laag) terwijl in de rest van de voorstelling vooral de verticale (hoog) en rechte lijnvoering gehanteerd wordt. Net die stijlbreuk, en tevens het erg knappe spel in de achtergrond, wekt onze interesse en aandacht op dat moment. Te meer omdat 'Spartacus' verder "een beetje eigen aan de tijd waaruit het werk dateert" zich aan erg veel conventies houdt, ook in de kleurcodes. Rood stuk textiel voor de strijd van Spartacus, groen voor de gemene intrigante Aegina en later oranje (kleur die verandering inluidt), blauw voor de hemelse en frivole Phrygia (muzikaal begeleid in het derde bedrijf door "welk instrument anders? - de dwarsfluit) die op het einde in een zwarte jurk mag rouwen (begeleid door het koor dat slechts een paar minuten enkel hiervoor ingezet wordt).

Het zijn net die conventies die braaf gevolgd worden, elementen uit de choreografie die terugkomen in de voorstelling, de muzikale motieven die zich vaak herhalen (het adagio horen we in elk bedrijf maar liefst een keer waardoor het aan kracht inboet in het laatste) en de ultieme lift op het einde (verschillende dansers die het lichaam van Spartacus horizontaal naar de hemel richten) die voor een vergelijkbare intensiteit en geladenheid zorgt als BÉjarts 'Le Sacre du printemps' uit 1959 maar ook voor herkenning. Voor toeschouwers die zelden naar balletvoorstellingen gaan, zoals een Belgische presentator/stylist met Griekse roots is dat wellicht welgekomen. Spartacus laat zich dus makkelijk lezen. Maar voor een geroutineerde toeschouwer mag het wel eens wat meer zijn.

Deze Spartacus toont dat verleiding door de vrouwen de ondergang betekent van de mannen. Eigenlijk is er ook alcohol mee gemoeid, maar dat wordt hier niet getoond waardoor wat eenzijdig de schuld in de schoenen van de listige vrouwen wordt geschoven. Daarnaast kondigt de muziek van Aram Katsjatoerian verschillende zaken al op voorhand aan. In het tweede bedrijf horen we het orkest crescendo en diminuendo een aantal keren herhalen, wat de spanning onderstreept op het moment dat Crassus en Spartacus hun eerste confrontatie aangaan en in het derde bedrijf kondigt een viool al de ondergang van Spartacus aan. Niets mis met al die "excuseer ons voor het woordgebruik" opgestapelde clichés die blijkbaar nog steeds een groot publiek weten te bekoren wat we kunnen afleiden aan het geestdriftige applaus dat de dansers en de crew op het einde ontvingen.

Om af te sluiten kunnen we ons niet van de indruk ontdoen dat er wel "weliswaar niet zo gek veel" stof ligt op het geheel en een Spartacus 2.0 op basis van de straffe ingrediënten die voor handen zijn, misschien wenselijk is en te overwegen

valt. Wij hebben alvast genoten van een erg straffe fysieke prestatie van de massieve Ivan Vassiliev als Spartacus en zijn frêle, gracieuze tegenpool Anastasia Stashkevitch als Phrygia naast enkele momenten dat de productie ons verraste door enerzijds de contrasten in de danstaal en anderzijds de trouw gevolgde conventies die even doorbroken werden.

Wat een Vlaamse stylist en presentator met Griekse roots van Spartacus vond, hoort en ziet u later op Vier. 

< Bert Hertogs >